List 41. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 10. oktobra 1866.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Kako solí pitavnim prešičem dajati? — O tem so skušnje to-le učile. 4 prešiči prav enake teže (tehtali so po 2 centa), enake starosti in enakega spola so se jeli o vseh Svetih pitati z enako krompirjevo krmo; dva izmed njih sta dobivala na dan po 2 lota solí, dva druga pa ne. Od začetka so žrli vsi 4 enako radi; čez 8 dni se pa vidi, da ona dva, ki solí dobivata, veliko raji žreta od onih dveh, ki je nista dobivala. Čez 14 dní se je prvima 4 lote solí na dan dajalo. Čez 4 mesece sta se prodala in tehtala sta po 3 cente in pol. Una dva pa, ki nista solí dobivala, sta pa le po 3 cente težka bila, pa še le čez 5 tednov pozneje težo prvih dosegla. Iz tega se očitno vidi, koliko sol pri pitanji prešičev izdá.

* Kaj storiti, da prasica prasičkov ne pokončá? Kmetijski oglasnik pripoveduje o znani prečudni napaki in pravi, da prasica, ko se oprasí, dostikrat prasičke pokončá in požrè, in trdi, da ni tega nič druzega krivo, kakor to, da se ji blato zaprè; tej požrešnosti se tedaj lahko v okom pride po pripravni krmi zadnje tedne brejosti njene. Najboljše sredstvo zoper to napako — pravi — je opresna (frišna) krma. Ker se pa ravno spomladi, ko se svinje prasé, težko zelena krma dobiva, si more umna gospodinja s tem pomagati, da se s korenstvom previdi in ga prasici dajè, postavimo, pese, ktero svinje prav rade tudi surovo žró in se pri nji tudi prav dobro počutijo; ravno tako koristen je tudi krompir, korenje, repa, toda treba je, da se imenovano korenstvo skuha in z drugo navadno krmo pomeša. Kdor pa nima korenstva nobenega pri hiši, naj pa po žeplu seže, in ga zmeletega breji prasici, več tednov, predno se oprasí, po dva- ali trikrat na teden po eni žlici notri dajè. More se tudi dobrega oglja dodati. Vrh tega se mora sè živaljo lepo ravnati, in prasica ne bo po mladih šavsnila.

Obrtnijske skušnje.

* Nova tvorina za papir iz korenin meteljke ali lucernske detelje. Metelka ali lucernska (nemška) detelja ni samo gospodarjem najhvaležnejša krma, ker se dá vsako leto po 3, 4 in tudi 5krat kositi in se na oralu nakosí 30, 50 do 80 centov dobre suhe krme, ampak ona dajè po novih skušnjah s svojimi dolzimi in čvrstimi koreninami novo tvarino za pripravljanje papirja. Razun tega dobivajo iz teh korenin tudi sodajko (soda) in novo barvo, ktero imenujejo luceríno. „Gosp. List.“

* Umetne noge in roke iz plute ali probke (korka *). Ker so po grozni vojski mnogi vojaki zgubili roke ali noge, skušajo tudi naši mašinarji delati posamesne ude človeškega telesa iz plute ali probke, kakor jih že davno delajo vojakom v severni Ameriki. Pripovedujejo velika čuda o tej umetnosti, namreč, da se je v Novem Yorku nek tak kruljev vojak skušal sè zdravim, pa je z nogo probkovo pretekel zdravega. Po takem se bo razvila zopet nova obrtnost, to je, naprava umetnih udov telesnih.

Nov vremensk prerok.

Število vremenskih prerokov je kakor listja in trave. Kdo so pa vendar najbolji vremenski preroki? Pravijo, da barometer (zrakomer) s svojim živim srebrom, — zelena ali božja žabica, pajek s križem, luna, rôsa, udnica (putika) in celó kurja očesa.

Jez ne stavim v te preroke veliko zaupanja, in imam svojega, na kterega se najbolj zanašam.

Barometer vživa res veliko zaupanja, da prerokuje vreme; al prav za prav on le kaže, da je zrak (luft) zdaj težji, zdaj ložji. Če je težji, tlači živo srebro bolj v cevi; manj pa, če je ložji. Res, da se to nekako vjema z vremenom; al dobro moraš poznati tega preroka po lastnih svojih skušnjah, ne pa, da kar naravnost verjameš zapisku poleg ceví.

Obrnimo se sedaj k mojemu možu, najimenitnišemu med vsemi vremenskimi preroki. Ta vedež ni neznan mož, vendar se malo kje nahaja. Vsakdo si more sam napraviti tega vremenskega preroka, in vesel ga bode. Tako-le se naredí: Vzemi 6 delov kafre, zribaj jo z nekoliko kapljami vinskega cveta, in prideni ji 1 del čistega salmijaka in 1 del čistega solitarja; oba morata dobro v prah zmleta biti. K tej zmesi vzemi še 16 delov slabejega vinskega cveta ali pa močnega žganja, da se vse lepo raztopí. Raztoplino vlij v kako steklenico, kjer se dobro zaprè; najbolje so tanke in visoke flaške, kakoršne so bile nekdaj za kolonjsko vodo, tako, da se tekočina do vratú nalije. Steklenica (flaška) se zdaj dobro zapečati, da zrak notri ne pritiska, sicer bi utegnila tekočina izpuhteti. Moč unanjega zraka vdarja na tekočino, ki je notri, skozi steklo, ravno tako kakor magnet, ki ima tudi skozi steklo moč do kake stvarí. Obesi to steklenico zunaj okna na prosti zrak, da moreš od znotraj lahko opazovati premembe, ki se v steklenici godé. Če jo na severni kraj hiše obesiš, je še najboljše, ker je solnčni žarki neposrednje ne pripekajo. In kaj bodeš zapazil?

*) Zamaške vinskih steklenic (flašk) vsak pozna; mehka tista skorja, iz ktere se delajo ti zamaški, se imenuje pluta po srbski, probka po ruski. To ali uno imé si moremo prisvojiti tudi za naš jezik.

Pri jasnem vremenu je raztoplina v glažu čista. Če je pa čista kakor kristal ali ribje okó, se je dolgo lepega vremena nadjati. Če je raztoplina kalna in se z lepimi zvezdicami meša, se je hude ure bati. Velike po tekočini plavajoče nitke pomenjajo nevaren oblak. Če pa vidiš, da se nitke kvišku vzdigujejo in pri vrhu obešajo, pomeni ti to sapo v zgornjem ozračji. Če se na strani glaža prekrasna, podolgasta, oblakom podobna kristalizacija napravi, znamenje je to, da od te straní bo veter pripihal, če le glaž popolnoma prost visí. Kadar se pa vidi, da se napravljajo kalni pa mikavni kristali, je to znamenje slabega vremena. Ko se jame mešanica v glažu kvišku vzdigovati, in je lepi mozajiki podobna, bo vreme še slabeje. Če pogledaš na dno, in vidiš v glažu obilo pravemu kristalu podobnih ledcev po tleh, pričakuj mraza. Če omenjeni ledci ali kristali se vedno više in više vzdigujejo, se je vedno večega mraza bati. Čuda lepo! ako se prikazujejo nebesa zvezde v glažu, to sneg naznanuje; če se pa po vrhu tekočine led prepnè, se oster mraz približuje.

Tako beremo v „Berl. Fremd.- und Anz. Bl.“ Nova iznajdba ni ta vremenik, al celó prazna ni, in dober kup je tudi. Tedaj se lahko poskusi — saj za kratek čas.

Glasi v državnopravnih rečeh.

Kaj pomeni historično in kaj narodno pravo za nas Slovence?

Spisal L. S.

V zadnjem listu sem govoril o pomembi historičnega in narodnega prava za Slovane sploh; naj danes pokažem, kaj imamo mi Slovenci zoseb od prvega in kaj od druzega pričakovati.

Kaj bi môgli mi Slovenci doseči, ako bi se avstrijske državnopravne razmere uravnale na historični podlagi, to kaže naš lanski mariborski program. On je z ozirom na federalni princip (da smo Slovenci federalisti in da ostanemo, in da tedaj s centralisti in dualisti nikoli ne bomo vlekli, to se razumeva samo ob sebi) čisto po naših historičnih (zgodovinskih) pravicah in historičnih spominkih osnovan.

Ali poglejmo na tanje, če smo z lanskim programom še zadovoljni? Ta program ima, kakor bo vsak slovenski program imeti moral, pred očmí zemeljne ali teritorialne, državopravne in národne razmere.

Kar se tiče prvih, zahteva vse, kar se po historičnih pravicah zahtevati more; on hoče, da bi se vojvodstvu kranjskemu povrnila starodavna, z dogovori in pogodbami med vladarji in kranjskimi stanovi utrjena deželna celota, to je, da bi mu se nazaj pridružil vzhodni del Istre ali grofija pazinska (Grafschaft Mitterburg), potem Trst in Krasa tisti del, ki je zdaj združen z grofijo goriško. Istre zahodnji del, ki je bil benečanski, nima s kranjskim vojvodstvom nobene državopravne zaveze. To je vse, kar smemo zahtevati zastran združenja slovenskega zemljišča.

Ako bi se tedaj slovenska zemlja vredila na historični podlagi, morala bi kakor dozdaj ostati razdeljena na Štajersko, Koroško, Kranjsko, Goriško in Istro z deželnimi zbori v Gradcu, Celovcu, Ljubljani, Gorici in Poreču. Po znanih okolščinah bi Slovenci k večemu na kranjskem zboru večino imeli; v Gradcu, Celovcu in Poreču bi bili nedvombeno v manjšini, in na Goriškem, če se odvzame Kras, najbrže tudi. To bi bila historična podoba našega zemljišča, ki je po naravi zdržema in ena celota. Jaz prašam: kteri Slovenec bi mogel z vladarjem, ako bi za to šlo, podpisati državopravno pogodbo, ki bi tako našo razdrobljenost za vselej potrdila in ki bi dobro polovico našega naroda za vselej podvrgla tuji večini? Jaz mislim, da se ne najde, in če se najde, usahni mu roka!

Domorodci, ki so lanski program dogovarjali, oni so dobro čutili te njegove slabosti, ter so tudi posebno zato svetovali notranje-avstrijsko, v historii dobro utrjeno skupino, ančeš, da bo ta vsaj nekakošna vez raztrganim slovenskim pokrajinam. Ali s to mislijo se mnogi slovenski rodoljubi že precej takrat niso môgli sprijazniti; a zdaj je nepraktična tudi za to, ker vemo, da je Nemci nikakor nočejo, in jih mi siliti ne moremo niti nočemo.

Tako smo tudi z notranje-avstrijsko skupino pri kraji, in pri kraji z vsem, kar moremo zemljišne celote po historičnem pravu zahtevati.

Neki so nam svetovali, da bi se držali „ilirskega kraljestva“, kteremu naj bi se, če je mogoče, pridružilo še slovensko Štajarsko. Ali tem se mora odgovoriti, da ilirsko kraljestvo ni osébina v državopravnem smislu, da nima historičnega prava, da je enostransk diplomatičen akt rajnega cesarja Franca, ki ne veže ne vladarja in ne naroda. Mi bi se sicer tej združbi gotovo nič ne ustavljali; ali zahtevati je po historičnem pravu ne moremo.

To isto veljá tudi temu, kar so časniki z neko odločnostjo pripovedovali, da vlada namerja zediniti Kranjsko, Goriško, Istro, Primorje in Trst v eno upravno skupino z enim deželnim zborom. Če prav tudi taka naredba ne bi bila proti našim željam, in bi jo mi drage volje sprejeli na odbot celega dolgá; ali niti tega nam vlada po historičnem pravu storiti ne more.

Nekter poreče: E kaj pa je zato, ali smo Slovenci združeni ali ne, da nam se le narodnost zagotovi (garantira). Ali, prijatel, ravno, kar se te garancije tiče, je spodtika. Kdo nam bo garantiral? Država ali dežela; vlada ali zastop? Ko tukaj o vladi govorim, mislim ustavno in odgovorno vlado, kakor bo morala biti, ne absolutistične. Kako nam hoče država in državna vlada narodnost garantirati? S tem, da bi se v načrt državne ustave sprejela kaka določba o narodnosti, ni kaj pomagano; od zagotovila na pismu do djanja — to vemo po mnogoletnih skušnjah — je še velik velik korak. A djansk porok bi vlada le takrat biti môgla, ako bi narodnost bila skupna zadeva. Zakaj le skupne državne zadeve bo ravnala pod svojo odgovornostjo državna vlada. Ali mi Slovenci, kot federalisti, nikakor ne moremo pritegniti temu, da bi bile tiste rečí, ki se posebno narodnosti dotičejo, na priliko uprava, nauk, sodstvo, skupne rečí.

Glejmo dalje, če nam bodo deželni ali skupinski zastopi, ali deželni izvršilni organi poroki naše narodnosti. Lahko bi bili, to je gotovo; ali zanesti se bomo smeli le takrat, ko bo večina naša, in bodo izvršilni organi naši večini odgovarjali. Ali od nemške ali laške večine, in od organov tej večini odgovornih, pričakovati garancije slovenski narodnosti, bila bi predrznost!

Jaz ne morem pritrditi tistim, ki mislijo, da bo samouprava po občinah in okrajih dajala dovolj svobode narodnemu razvitku. Jaz ne pritrdim, dokler bo tuja večina občinam in okrajem postave dajala. Za svarilen primer mi služi postava ob okrajnem zastopu štajarskem (glej letoš. „Slovenca“ list 72). Po mojem trdnem prepričanji tudi ni dovolj, da se nam narodnost samo zagotoví. Ako hočemo v resnici živeti, a ne samo životariti, ako hočemo srečno preboleti rane tolikostoletnega zatora in krepko napredovati, temu je treba združene močí, krepke podbude in obilnih duhovnih in stvarnih sredstev. A kaj se imamo nadjati, dokler bo v zborih nad dobro polovico naših rojakov gospodovala tuja večina? Kakove podpore imamo pričakovati od

Gradca, Celovca, Trsta in Poreča? Po samih dobrovoljcih pa, po mali peščici narodnih diletantov nikdar ne pridemo deleč.

Naj si tedaj premišljujemo naše reči, kakor hočemo, vse misli vodijo le na eno prepričanje: da pravega zagotovila in djanskega napredka naše narodnosti ne bo, dokler vsi Slovenci ne bomo imeli enega deželnega zbora, in skupne, našemu zboru odgovorne deželne vlade. Ker pa tega po historičnem pravu nikdar doseči ne moremo, je moj sklep: Dajmo historii in njenim izročilom slovó in primimo se odločno narodne ideje.

Zgodovinsko-politične razprave.

Avstrija v različnih dôbah.

(Dalje.)

3. *Avstrija od leta 1860 do 1866.*

Še le po nesrečni bitki na Laškem 1859. l. se je resnobno lotila vlada tega, da se narodom dajo ustavne pravice; pozvala je svetovalstvo državno na Dunaj. Nasledek tega zbora bila je oktoberska diploma. Gołuhovski je bil prvi poklican, da naj djansko vredi, kar veleva beseda diplomova. Al tako nesrečen vrednik je bil, da se je brž opustilo, kar je on vstvaril. Na njegovo mesto pozvan napravi Schmerling ustav 20 febr. 1861. Al vès ustav je in posebno volilni red takošen, da tudi s tem ustavom niso mogla državna kola naprej, čeravno jih je Schmerling silil na vso moč in so mu nemški centralisti pritiskali hudo. Naposled so še ti zapustili svojega mojstra. Schmerling je moral z rok dati državno krmilo, nastopil je grof Belkredi in cesarski manifest od 20. septembra 1865 napoveduje avstrijskim narodom drugo — veselejšo dôbo: dôbo, v kteri ima nehati centralizem in ž njim germanizem, ki sta kakor huda môra tlačila vse narode nenemške. Ustavljen je po septemberskem manifestu bil ustav od 20. svečana 1861. leta — al Belkredi je s starimi rokami in starimi nogami, to je, s Schmerlingovimi višimi in nižimi uradniki nastopil novo pot, in Schmerlingovi deželni zbori so ostali, ki so bili osnovani po redu, kteri ima na obrazu preočiten pečat ponemčevanja narodov avstrijskih. In to dvojno je, česar imamo največ obžalovati, da novi državni minister Belkredi ni brž premenil.

Da je podlaga po vse kriva volilnemu redu, jasno nas učé številke, ktere se berejo v letošnjem listu 230. in 231. pražke „Politike.“ Vredno je te številke na tanko pregledati, ker nas učé, kako se je postopalo sè Slovani v volitvah za deželne zbore. Predposlavši še le to, da dolnja Avstrija (pod Anižo) neposrednjo štibro plača tudi z dohodki druzih krajev, ker vsa društva železniška, denarna (banka, credit, bodenkreditanstalt, asekuracije itd.) in vše centralne oblasti (ministerstva itd.) dobivajo svojo plačo iz dohodkov vseh zemljá, ne pa samo iz dolnje Avstrije, preglejmo, kar statistika pravi o pravičnosti Schmerlingovega volilnega reda:

	Plača neposrednjih davkov poprek:	Število poslancev:	tedaj 1 poslanec na:
Gornja Avstrija .	2,900.000 gold.	10	290.000 gold.
Solnograško . .	515.000 „	3	171.000 „
Tirol in Vorarlberg	1,224.000 „	12	102.000 „
Štajarska . . .	2,996.000 „	13	230.000 „
Koroška	932.000 „	5	186.400 „
Kranjska	1,217.000 „	6	202.000 „
Primorje	1,811.000 „	6	301.833 „
Česka	17,551.000 „	54	325.018 „
Moravska . . .	6,832.000 „	22	310.545 „
Šlezka	1,287.000 „	6	214.000 „
Galicija	6,837.000 „	38	179.992 „
Bukovina . . .	593.000 „	5	118.600 „

Iz tega pregleda vidimo, kako hudo malo poslancev ima Česka, Primorje in Moravska v razmerji s Tiroljskim, s Salcburgom in Koroškim.

Še jasneje učí nas statistični pregled ljudstvo po raznih kronovinah:

	Nemcev	Slovanov
Gornja in dolnja Avstrija ima	2,200.000	6.870*)
Štajarska, Koroška in Kranjska	902.147	900.200
Goriško, Gradiška, Istra in Trst	8.150	331.042
Tiroljska, Vorarlberg	525.092	—
Česka	1,800.000	3,000.000
Moravska	483.000	1,351.000
Šlezka	234.000	223.928
Galicija	114.000	4,066.500
Bukovina	37.000	195.000

Iz tega vidimo, da je po teh službenih številkah — ki gotovo niso Slovanom, ampak Nemcem na korist stavljene, 6 milijonov in 303.389 Nemcev in 10 milijonov in 74.670 Slovanov bilo zastopanih v dunajskem državnem zboru. Kako so pa bili ondi?

Iz:	poslancev:	od duš:	tedaj eden od:
Avstrije dolnje .	18	1,369.000	76.000 duš
Avstrije gornje .	10	688.000	68.000 „
Salcburga . . .	3	140.000	46.000 „
Tirol in Vorarlberga	12	865.000	72.000 „
Štajarskega . . .	13	1,010.000	77.000 „
Koroškega . . .	5	324.000	64.000 „
Kranjskega . . .	6	467.000	77.000 „
Primorja	6	507.000	84.500 „
Českega	54	4,478.000	88.400 „
Moravskega . . .	22	1,878.000	86.000 „
Šlezkega . . .	6	462.000	77.000 „
Galicije	38	4,632.000	121.000 „
Bukovine . . .	5	447.000	89.400 „

Zopet vidimo, da so čisto slovanske zemlje, kakor česka, moravska, galiciška, šlezka, kranjska siromaške pasterke tega volilnega reda; kjer so pa Nemci sami, kakor v Salcburgu, v Avstrii, na severnem Tiroljskem ali pa v očitni večini, kakor na pr. na Koroškem, tam se je veliko več poslancev podelilo. In Štajarska? Kdo je že pozabil živega govora Hermanovega in Razlagovega v Gradcu, kjer dokazujeta, kako je Schmerling Nemce predpostavil Slovencem. In res nas je učilo izkustvo, da v dunajskem parlamentu ni bilo več kakor nekih 48 slovanskih mož in več kakor 120 nemških! To nam tedaj potrjuje, da je vès volilni red osnovan na krivi podlagi; to nas pa tudi učí, kakošni so nasledki nenaravno osnovanih naših šol, za ktere vendar plačuje sam narod. Je li morebiti sad teh šol naraven, če iz njih doraščajo ljudje, kteri se duševno ne razumejo več z unim narodom, kteri plača učitelja in učilnico?

Tak volilni red ne more se nikakor držati, in če Belkredi želí čuti prave misli pojedinih narodov, mora popred volilni red osnovati na pravični podlagi, kadar gre predlagati poslancem životni, za več vekov namenjeni novi ustav. Brez tega, kakor vidimo, ne bo slišal naroda, kakor je v resnici, ampak kakor je — izmišljen v glavi ministra, kteremu je „obljubljena dežela“ bila Nemčija. (Kon. prih.)

Ozir po domačíi.

Potovanje k sv. Križu pri belih Vodah.

(Konec.)

„Hvala bodi Bogu!“ sem zakričal, ko sem prikoračil na Kramarico, precej visok hrib, ki loči črnsko

*) Tukaj se pisalcu teh vrstic vendar čudno zdi, da v Beču (Dunaji) ni Slovanov? Vemo, da je samo Čehov veliko število; v Beču g. Coernig leta 1861. ni videl Slovanov, na Kranjskem pa je razun 22.898 Kočevarjev našel še skoro 15.000 Nemcev!! Kakor nas učí str. 54 njegovega delca „Die Vertheilung der Völkerstämme in der österr. Monarchie“, šteje zoper jasno svojo besedo le raztresene Nemce, Slovanov pa ne vidi. In vendar iz svojega izkustva vemo, da je v Beču veliko, veliko izobraženih in prostih Slovanov, daleč čez 100.000 duš!! Pis.

*

faro od belovoške. Na robu omenjenega hriba stojí mala kapelica z leseno utico, ki je potnikom za počivališče odločena. Dasiravno sem bil že jako utrujen, vendar sem raji svojo pot nadaljeval, kakor pa da bi bil šel v isto kočuro počivat; mislil sem si, ker ljudje vsake baže sèm ter tjè prehajajo, pripetiti bi se moglo, da bi kakih komarjev nabasal. Počasi naprej gredé občudoval sem prekrasno lego cerkve sv. Križa nasproti Kramarici, globoke prepade, ki mejijo zelene griče, in neprezirljive goščave, ktere pa že sedaj prav brzo trebijo; sila kola lomi! Čez četrt ure me doide neki siv starček, ki mi je do cilja in kraja s svojo prijaznostjo in preveliko zgovornostjo zanimivo tovaršijo delal. Razun čudapolnega pričetka Božje poti h sv. Križu pri belih Vodah mi je še mnogo drugih, prav mičnih povestic priobčil, ki so bile v vsakem obziru tehtne in poučljive, kakoršne se sploh še med staro-slovenskim ljudstvom prikrivajo.

Prispevši v podnožje sv. Križa, je solnce ravno pričelo poslovljati se in razpošiljati poslednje zlato-rumene žarke po hribih in dolinah. Drobne ptičice so brzo švigale po zelenem drevji, ktero je lagoma zibala prijetna cefirova sapa, ter žvrgolé se zahvaljevale svojemu Stvarniku. Bleketaje in sè zvončeki cingljaje so prihajale raz visoke pašnike v velikih čedah ovčice, ki so jih spremljali skrbni pastirčeki popevaje miloglasne večerne pesmice. Celó bližnje osvetje se je lesketalo v večerni zarji, ktera nam želje po sladkem počitku izbuja.

Ves navdušen po tacih prekrasnih večerníh obrazih prišel sem na goro sv. Križa, kjer sem se ločil od sivoglavčeka, ki mi je bil od Kramarice prav priljubljen pajdaš. Stopivši v veličastno vežo Božjo vès zamaknjen stojim pred vélikim oltarjem, ogledovaje prelepo izdelano znamenje sv. Križa, zvonovi praznično zapojejo, ter vse me navdaja z nepopisljivimi rajskimi čutki. V hipu je že tudi črna noč razprostrla po širokem svetu svoj umazani plašč. Nastala je velika mirota. Zdaj zacingljá mali zvonček in v istem trenutku zapojó orglje tako veličastno, da se mi je srce pobožne radosti topilo. Po dokončanem blagoslovu sem se podal k cerkveniku, oskrbet si posteljo. In glej! ko povečerjam in se hočem k toliko zaželjenemu počitku podati, prišlo je pet celjskih dijakov, ki so mi bili vsi kot izvrstni in vneti domorodci znani. Da sem še potem svoj utrujeni živelj nekaj časa pokoril, ni mi treba omenjati. Med raznovrstnimi razgovori smo tudi marsiktero prav mično slovensko pesmico zapeli. Med množico je tudi bil neki izobražen Pliberčan, ki nam je celó na zdravje napil, rekoč: „Živili dijaci! zakaj po njih veje domači duh, kteri se vkljub brezštevilnemu krdelu nasprotnikov majke Slave širi po ptujčenih pokrajinah.“ Zahvalivši se zvestemu sobratu za spodbudljivo napitnico, je vsak svojo kupico spraznil, in potem smo se podali sladko mirovat. Ko je juternico odzvonilo, smo se začeli zopet gibati, in kmalu smo stali na griču pred cerkvijo. Nepopisljivo krasno je juterna zora kinčala vso naravo. Polje je krila siva megla, iz nje pa so gledali od rumenega solnca osijani holmci. Zamolkli glasovi zvonov oglašali so se pod meglenim zakrivalom v dolinah in predirali roseče oblake. Tičice so se na svojih peruticah dvigale pod oblakorodno nebeško trdino in cvrčé oznanjevale Božjo slavo. Vsako bitje se je v sladkem ponočnem mirovanji navzelo novega življa in okrepčano je zopet pričelo novi dan. Napasivši svoje očí na velikolepji jasnega jutra, in navdušeni od ranih solnčnih žarov, zapeli smo na zadnjem robu hriba pesem od sv. Križa, ktero, predragi čitatelj, nahajaš v Slomšekovih „Drobtinicah“ za leto 65. in 66. z napevom in tekstom. Na to smo se podali v kapelico, to je, v prejšnjo cerkvico, v kteri so vse štiri stene ozaljšane z votivnimi spomini; opazil sem tudi brezbrojno veliko podpisov, kteri so me navajali, da sem tudi jaz vkljub latinski prislovici „nomina asinorum scribuntur ubique locorum“, svoje ime začečkal. Potem smo šli v novo véliko cerkev, ki je bila pred kakimi 9 leti še le izdelana. Po mojem prevdarku bi se to poslopje smelo izvrstno delo imenovati. Vse je lepo simetrično napravljeno. Različne podobe v oltarjih so v tako velikem obrisu izvršene, da jih je veselje gledati; rajni Juri Suhec, ki jih je izdelaval, po rodu Lučan, pozneje pa črnski tržan, je bil priprost, pa v svojem poslu izurjen možek; bodi mu zemljica lahka! Tudi orglje so mi vrlo dopadle. Pojó jasno, muzikalnemu ušesu prav priljubljeno, in imajo osemnajst spremenov; samo prebirálo se mi je dozdevalo nekoliko pretrdo-tekoče. Križev pot je tudi lepa dika; le nemški podpisi ga kazijo v čisto slovenski romarski cerkvi; gotovo je bil v takem kraji storjen, kjer ljudje mislijo, da je edino-izveličavna nemščina tudi po cerkvah popolno hegemonijo zadobila, kodar pa ji, hvala Bogu! njeno pretirano delovanje vendar le najslabeje izpod rok gré. Čez vse pa se mi je v veličastni dvorani Božji primeren dozdeval štirideset stotov težak zvon, ki, kot dober pastir svoje ovčice, bogoljubne kristjane vabi k sebi. Ura je osem odbila in ob petkih navadno opravilo se je pričelo. Imeli so ga g. belovoški župnik. Kratka pridiga bila je tehtna, beseda čista in vsacemu lahko umljiva.

Zdaj je prišel čas, da odidemo. Raz goro gredé popevali smo srbsko „Popotnico“, in v dolino dospevši zapeli smo za slovó si še „Pobratimija“ in „Rojakom.“ O vrnitvi nimam kaj posebnega omeniti, razve tega, česar se mi je pripetilo v Črni, kjer mi je že poprej omenjena centralističina pešica žolč razgnala. Krepčaje se v ravno isti krčmi, kot prejšnji dan, s poličkom hladečega piva, zagledal sem skoz okno nekega človeka, ki je na vogál nasprotne hiše pribijal neki listek. Mislé, da bi znal biti kak nov vojskin poziv, šel sem bliže, da vidim. Pa kako sem se opekel! Bila je neka „Kundmachunga“. Ko sem muštaceljna po domače poprašal, ali so tù priprosto ljudstvo že spravili na isto stopinjo nemške kulture, da razumi „Kundmachunge“, mi odgovori: „Nix verstonde.“ Dasiravno me je možicelj s svojim lakoniškim odgovorom nekoliko osupnil, sem se vendar predrznil, ga ravno to po nemško vprašati. Na to mi je zavrnil: „Entr birt das gemeine Volk in der teutschen Sproch obgfosste Kundmochungen verstonden hoben, als in der naichen bindischen Sproch die sogenannten „pozljive“ (je menda mislil reči „pozive“), von denen se a hasser Anhänger zu sein scheinen.“ Ker bi bil le bob v steno metal, ako bi bil taki buči razlagal „die naiche bindische Sproch“, sem pustil na miru neslanega zagovornika pokojnega nemškega bunda, in grem naprej. Vesel in zadovoljen dospem na domači prag in v hipu je že tudi temna noč razpela čez mirno naravo svoje mrtvaško zagrinjalo.

V Solčavi na dan male Gospodnice 1866.

Franjo.

Dopisi.

London 1. oktobra. T. — Kaj vam hočem pisati zdaj iz Angležkega, kjer se ta čas skoro nič novega ne godí in še to, kar bi bilo, se v neprenehan dež in meglo razkadí. Sicer piše in debatuje se mnogo, kako na pr. bi se turški „bolestni možek“ v Carigradu ozdravil, ali ako umrje, kdo naj ga k pogrebu spremi, kdo bi bili najbolji dedíči njegovi itd. Nekteri bi radi Grkom pomagali, da se po narodnostnem pravu vsi osvobodijo in združijo v eno kraljestvo, drugim pa

staroslavna „fides graeca“ hudo smrdí; drugi se mrzijo nad tem, da Amerikanci in Rusi tako prisrčno prijateljstvo sklepajo in Angleže pri vsaki priložnosti pikajo; mnogi se nad predsednikom amerikanske ljudovlade Johnson-om hudujejo, da Fenijancem dopušča Kanado napadati, drugi pa kritikujejo in komentarijo Napoleonov zadnji manifest in prav v drob jih grize vidé, da se zdaj za Angleže in njihovo politiko nikdo ne briga, najmanj pa Napoleon, najmodreja glava, ki dandanes krono nosi. Pa še druga stvar ponosu angležkemu hudo žolč kuha, namreč ta, da priznati morajo ti moderni Fenicijani, da ne samo Amerikanci imajo zdaj veče in boljše brodovje, temuč tudi Francozi, pa kaj bode še tadaj, ako tudi Ruska prekosí Angležko! — Dopisniki dunajski se čudijo, da je Dunaj še zmirom v obsednem stanu, in kaj je krivo tega, da se v Avstrii konštitucija le vedno obeta, pa nikoli do dobrega ne uresniči. Da pa omenim bolj tukajšnjih stvarí, naj vam povem, da smo v večnem dežji in megli. Dežuje že neprenehoma tri mesece, in kakor veselo je bilo meseca junija potovati med žitnim poljem, tako žalostno je zdaj; veči del setve gnjije in trohní na polji, deloma požeta, deloma nepožeta leží na tleh v vodi in blatu. Bolj ubožnim farmerjem (najemnikom) je to deževje silna nesreča. Zrnje in moka prihajate od dne do dne dražje; vsa mašinarija, ktero Angleži imajo, ne pomaga jim, da bi setve dežju oteli. — Med rokodelci in mojstri so to leto zmirom velike razprtije; znani „strikes“ so na dnevnem redu, pa večidel obema strankama na škodo; fabrikantom pa je vojska silno škodovala in še škoduje. — Zdaj ko se je še prejšnji „atlantic cable“ ali atlantična telegrafična vrv vzdignila in ste po takem dve telegrafični vrvi v Ameriko po oceanu, se bode cena za telegrafovanje precej znižala; vendar dohodki tej kompanii bodo silno veliki. — Konzuli avstrijski po mestih angležkih so precej denarja za ranjene vojake nabrali in na Dunaj poslali.

V Senožečah 4. vinotoka. — Čeravno se je nasvet zarad zvikšanja dohodkov in glavine šolskega zaklada meseca sušca t. l., v 11. broji „Novic“ izjavljen, v tisto rastlino sprevrgel, ktera se šaljivo imenuje „Bob iz Kranja“, vendar si upam še sledečo željo izustiti: Obligacije nimajo zmiraj enake veljave vsled nestanovitnega tečaja (kursa); zatoraj bi se jih deloma lahko brez škode znebili, ako bi je o potrebi prodali in si za gotovi denar nepremakljivega blaga oskrbeli. Odkar je železnica tukajšnjim prebivalcem prislužek odnesla, pridejo lastnine pogostoma in žalibog zmiraj dosti pod cenitvijo na boben (kant); vsled mojega nasveta bi se pa lastnikom prodanih zemljišč in šolskemu zakladu koristilo. — V vsej kranjski deželi je letos edina naša c. kr. okrajna gosposka — hvala ji! — ktera donaša oglase (edikte) vladinemu listu „Laib. Zeit.“ v čisto slovenskem jeziku; med njimi se pa vendar nahaja eden v nemškem jeziku, in sicer na prošnjo predsedstva naše šole, čitateljskemu svetu dobro znane hiše „šolskega zaklada“ cenjene na 800 goldinarjev, ktera pa se je vkljub pravočasnemu uporu večine starega odbora dne 30. avgusta t. l. po očitni dražbi za 477 gld. prodala, z izrečeno pogodbo, ako visoka vlada to prodajo potrdi. — Ker se o prestrojenji Avstrije v upravnem smislu sedaj mnogo piše in govorí, opomnim jez to: „naj bi se vresničila peticija slovenskega naroda od leta 1861. do prejšnjega državnega ministra Schmerlinga, ktero ima tehtno število od 20.000 podpisov, in ktera konečno prosi, da bi vse slovenske okrajine postavile pod eno najvišo administrativno poglavarstvo.“

Iz Šmartna pri Litii 6. okt. — Večidel povsod se delajo veče občine (srenje), kakor so bile dosihmal; le v našem okraji žalibog! kraljuje staro kopito. Pri nas ne bo druzega razločka zunaj tega, da bojo tù in tam kakega novega župana volili — to bo pri nas vsa nova osnova! Ljudje so nevedni, in zato ne razumejo, da tem težje breme bomo nosili, čem manj nas bo v eni srenji, in tako bojo tisti, ki dobro mislijo za srenjo, morali s trdoglavci trpeti. Taki ljudje bi potrebovali poduka; ve ljube „Novice“ ste o tem ljudí marljivo podučevale, al kaj, ker vas nevedneži ne beró, druzih pa pri nas ni, da bi jih podučili. Koliko bi v tem mogli koristiti duhovni gospodje, do kterih ljudjé zaupanje imajo; al milo smo pogrešali poduka od te straní.

Iz okraja dolenskega 5. okt. Tudi mi moramo pritegniti temu, kar so „Novice“ v zadnjem listu „s kranjske Gore“ pisale, da ljudje, kteri imajo vojake vkvartirane, tudi pri nas povsod ne dobijo po redu prenočnine (Schlafkreuzer). Al jaz ne mislim tukaj, da bi je vojaki ne plačali; le nekteri župani so menda taki, da tega, kar po redu dobijo, po redu ne razdelijo. Nikakor ne rečem, da se povsod tako godí, so že tudi župani, kteri prav po postavi ravnajo. Ljudjé se sami med seboj jezijo čez to krivico; al od župana terjati si še vsak ne upa; in če ga tirja, se zadere nad njim: „kaj boš obogatil s temi beraškimi krajcarji?“ Če pa tožiš tacega človeka pri gospóski, je še veča zamera. Al utegne kdo reči: „župan obrne te krajcarje za plačo svojega truda?“ Na to moram odgovoriti, da postava ne dajè pravice, da bi ta denar v svoj žep vtaknil; ta denar je postavno povračilo tistemu, kdor ima vojake v svojem stanovanji. Da ima hišni gospodar z vojaki sitnosti dovolj, tega ne tajimo, al zato pa tudi župan nima te sitnosti, prost je vkvartiranja. In saj bi mu tudi že par krajcarjev za njegov trud dali, ako le najpred vsi dobimo, kar nam po postavi gré. Taka je tudi s tem, kar se tiče plače za drva, s kterimi vojaki kuhajo. Vojaki gotovo denar dajó za to, al tudi ta denar sèm ter tjè zleze v drug žep. Povejte nam drage „Novice“ tudi postavo zavoljo drv, *) da se vemo ravnati. Saj druzega ne zahtevamo, kakor to, kar nam po pravici gré.

Hruškovec.

Trboje 5. okt. — 30. dne u. m. zvečer med 8. in 9. uro je bila naša vas v grozni nevarnosti, ko je začelo ravno na sredi vasí goreti; hvala Bogu, da ni bilo vetra, in da je bilo dobrih ljudí tako hitro na pomoč, da ste pogoreli le dve hiši. Velik pomočnik pa, kterega nikoli ne bomo pozabili, je — zraven nekega deželnega strelca 1. kompanije — bil lajtenant gosp. Ignaci Eržen: po kolenih je plezal v leseno hišo, ki je že vsa stala v plamenu, in iz postelje vzel dva otroka, enega pol leta, druzega dve in pol starega, ter ju v naročje prinesel materi, ki je v bridkem joku že koprnela straha, da sta ji zgorela otročiča. Bog plati vrlemú gospodu srčnost njegovo! Hvala pa tudi gosp. smeledniškemu baronu Henriku Lazzarin-u in soseščanom vsem, ki so prihiteli nam na pomoč, da so nas obvarovali velike nesreče. — 4. dne t. m. smo tudi pri nas letos slovesno obhajali god presvitlega cesarja; imamo namreč 1. kom-

*) Po postavi od leta 1859. se za vsacega vojaka na dan za drva, ki se mu za kuho dajó, plača 1 kr. — Gledé na opazko k dopisu s Kranjske gore v poslednjem listu „Novic“ pa rečemo še to (da ne bo kake pomote), da le takrat, kadar stanodavec vse postavno ustanovljene oprave in potrebne rečí vojaščini iz svojega dá, smé on odločeno povračilo popolnoma in brez odbitka terjati; če pa vojak vseh potrebnih rečí — slamnic, rijuh, odej, drv itd. — od stanodavnika ne prejme, ampak se te od vojaškega oskrbništva vse ali deloma dajejo, se za vojaško denarstvo od povračila toliko odšteje, kolikor je odrajtvila za to po postavi odločenega. Vred.

panijo deželnih prostovoljnih strelcev. Ob 9. uri se je zbrala cela kompanija praznično oblečena z hrastovimi vršički na klobucih pred staniščem gosp. stotnika in od todi je marširala k službi Božji, pri kteri sta dva prostovoljca stregla. Med mašo so naš gosp. župnik kaj možato povzdignili besedo in prostovoljcem pomen slovesnosti razložili, pohvalivši tudi njih obnašanje. Po končani sv. maši so peli in vesele volje bili ves dan naši prostovoljci notri do večera; zdaj pa so se zbrali pevci in pred staniščem gosp. stotnika in gosp. fajmoštra so popevali mične slovenske pesmi: „Cesarsko“, „Zvezda“, „Po jezeru“, „Zvonikarjevo“ itd. tako lepo, da „živio“-klica skoraj ni bilo ne konca ne kraja. Tako je minula slovesnost, ktera ostane Trbojcem v dragem spominu. Jožef Keršič.

Iz Ježice 5. oktobra. B. — Naznanite „Novice“, mladega malarja Matija Kozela iz Kamnika, rojenega v vodiški fari na Gorenskem, da svet vé, kaj da imamo domá, in si vemo lože pomagati, kadar nam je kake malarije treba, bodi si na surov zid ali platno z oljnatimi barvami. Meseca vél. srpana nam je pri vasi Savlje izmalal znamnje ali kapelico Matere Božje na surov zid (fresko), meseca kimovca pa na farnem pokopališču v Stožicah tudi na surov zid mrtvaško kapelo. Malarija je živa, obrazi podob prijetni, značaju obseb primerni, in vsa zloga okusna, tako, da vsacemu dopada. Iz vseh njegovih del je očitno to, da ima mladi malar dobro glavo za malarijo, ktero je že od otročjih let poskušal in se je pozneje v ljubljanski realki tri leta učil; sedaj po mnogih izdelkih na surov zid in na platno od leta do leta v tej umetnosti čedalje bolj napreduje. V farni cerkvi na Ježici je od omenjenega malarja videti več slik (podob), na priliko: podoba sv. Jožefa, sv. Martina in sv. Uršule na platno z oljnatimi barvami, Jezus dober pastir, štirje evangelisti, David in sv. Cecilija pa na les. — Posebno hvale vredno je to, da mladi malar podob Svetnikov ne pači, kakor se to žalibog! prepogostoma vidi, ampak da zná jim dati pobožne obraze, kar je pri cerkveni malarii kaj potrebno, in da jemlje v podlogo in posnemanje vedno podobe le od slavnih malarjev, kar mu tekne v velik napredek v malarii. Ako bo še po ptujih deželah popotoval, malarije slovečih mojstrov ogledaval ali se v kako imenitno akademijo podal, se utegne v malarii izuriti do pravega mojstra, kteri bode domovini naši na čast.

Iz Št. Vida nad Ljubljano. —l. Tukaj imate ljube „Novice“ popis prve slovesne „besede“ v narodni čitalnici šentviški. Prišlo je toliko domačih in daljnih gostov, da prav okusno okinčana dvorana bila je prepolna; radovali smo se posebno nad prihodom prvakov naših gg. dr. Bleiweisa, dr. Tomana, dr. Coste in druzih cenjenih rodoljubov iz Ljubljane, vrlega viteza Gariboldi-a župana iz Šiške itd. Ob 7. uri stopijo prečastiti g. predsednik pred govorno mizo in začnejo „besedo“ s presrčnim govorom, v kterem najpopred pozdravljajo goste, omenijo po tem pisma, ki ga je rodoljub Urban Jugovic iz Londona naši čitalnici v pozdravljenje poslal, ter te-le besede iz njega preberó: „Bodi mi srčno pozdravljena šentviška čitalnica; ko se bodo tvoji udje, vrli domoljubi in ljubeznjive Slovenke v čitalnici razveseljevali, naj se spomnijo, da tudi na daljnem angležkem otoku kipí rodoljubno slovensko srce.“ Nadaljevaje svoj govor razkladajo, kako da se je čitalnica šentviška rodila, da je duh Vodnikov — našega farmana — tudi naše farmane prešinil, da zrnce, ki ga je on sijal, je tudi pri nas pognalo; pisal je revež samec 4 leta „ljubljanske novice“, pa ker ni dostojne pomočí pri svojih rojakih našel, morale so nehati. Leta 1843. so po ljubljenem našem gosp. dr. Janezu Bleiweisu v novi obliki zagledale beli dan; koliko so Slovencem one koristile in še zmiraj koristijo, to je sploh znano; zato mu čast in hvala! Kakor je dr. Bleiweis s peresom delal in se trudil, tako je dr. Toman z besedo za nas delal v državnem zboru; tedaj tudi njemu čast in hvala! Največa hvala pa gre Njemu, ki je zapovedal, naj se raztrgajo železne verige, v ktere je bila vklenjena narodnost naša, in izrekel veličastno besedo: „Ravnopravnost vsem narodom“; zatoraj Njemu trikratna slava! In z navdušenostjo je donelo iz ust veselih poslušalcev: slava, slava Njih Veličanstvu! — Po dovršenem, z nepopisljivo radostjo zaslišanem govoru zapojó naši domači pevci in pevke: „Slovenci mi, rojaki vsi.“ Peli so ljubko to pesem res tako lepo, da so prejeli navdušeno, pa zasluženo pohvalo, posebno pa si je s svojim preljubeznjivim sopranom vsa srca pridobila Micika Novakova, ki je tudi petje s kitaro spremljala. Živa priča nam je bila ta pesem, da po pravici sloví petje šentviških pevek. — Po petji je govoril iskreni rodoljub Janez Kunovar, tukajšnji zlatár in podobar, čitalničin tajnik; med druzimi je razložil, kaj je krivo, da nam protivijo nekteri narodi in je z gorko besedo spodbujal k srčnosti in stanovitnosti, ude mlade čitalnice pa vnemal, da napredujejo po lepo začeti poti, povdarjaje posebno to, da vera, cesar in domovina naj so vsegdar tri zvezde, ktere naj razsvetljujejo čitalničino delovanje. Zahvalivši se vsem domorodcem, ki se trudijo za blagor domovine naše, je naposled še posebno hvalo izrekel prečastitemu gosp. predsedniku, ki so vodstvo prevzeli, ker oni bodo čitalnico, čeravno so že častitljiv starček, krepko vodili v časno in večno srečo. — Po tem, tudi z živo pohvalo sprejetem govoru so peli domači pevci in pevke: „Hej Slovenci“, in tudi pri tej pesmi so pokazali, da čitalnica šentvidska ima res lepe močí za petje. In to je kaj važno pri čitalnici vzlasti na kmetih, zakaj prepevanje lepih in čednih narodnih pesem v čitalnici bode seglo deleč okrog in sčasoma zatrlo pesmi, ki žalijo ušesa in poštenost slovensko. — Zdaj pa stopi na oder s slavaklici sprejeta 11 let stara Cilika Kraljičeva. Povedala je v mičnem govoru, kako radostno njeno mlado srce bíje, ko vidi, da so se zbrali sinovi in sestrice matere Slave, da rojstni dan čitalnice šentviške s svojo nazočostjo slavijo; spominjala se je tù besed Prešernovih, da „vremena se Kranjcem bodo razjasnila, jim milejše zvezde kot zdaj sijale“, ter v kratkem razložila, da se je res narodu našemu že marsikaj razjasnilo; potem pa je z resnim glasom opominjevala, zakaj da moramo pred vsem svoj materni jezik čislati in izobraževati, zakaj si ne smemo iz spomina zbrisati kraja domačega; poslednjič pa se ozrè z ginjenim srcem do Onega, ki delí srcem čut in ljubezen do domovine, ter prosi, da bi On blagoslovil pričetek ta in storil, da čitalnica zdaj narejena ne bi bila nikdar zapuščena. Govorila je mlada deklica tako miločutno, da je globoko segla pričujočim v srce, ki pa so ji tudi po končanem govoru živahno pohvalo dali na znanje. — Zdaj se pa začne gledišča vesela igra „Bob iz Kranja.“ Težavne naloge so se lotili brž o prvem pričetku domači naši diletanti, pa jo vendar srečno do konca dognali. Slovenščina jim je prav gladko tekla. Pogrešali smo pri tej besedi naši pl. Blagatinšeka in druge take in enake može, ki hrabrim braniteljem našega naroda očitajo, da je slovenski jezik le last njihova, da kmet neče o njem nič slišati, ker ga ne razume, in tacih marjedlic več; morebiti bi vendar malo bolj usmiljeno sodili, ako bi bili slišali zdaj malo deklico, Ciliko Kraljičevo, zdaj proste kmečke dekleta, fante in možake, tako gladko in čisto slovensko govoriti in dobro razumeti, kar so govorili. H koncu besede igral je še g. Steinmec iz Ljub-

ljane na citre in pokazal se je izurjenega igralca. Hvala mu! — Po „besedi“ vsedli smo se za mizo, in pesmi, govori in napitnice so nam čas sladile. Prvi je napil g. dr. Bleiweis prečastitemu gosp. predsedniku čitalnice naše in posebno povdaril to, da čitalnica šentvidška, najmlajša sicer, a prva na kmetih, bo gotovo vrlo dobro napredovala, ker na čelu domoljubnemu tajništvu in odboru stojí mnogozasluženi gospod, ki po slovnici, ki nam jo je spisal, nas učí pravilno slovenski jezik govoriti, — po krasnih pesmah, ki jih je zložil, učí popevati lepe domače pesme, — ki je od nekdaj z dušo in telesom veren sin domovine naše. Nek domoljub je v mični priliki napil gospodom dr. Bleiweisu, dr. Costi, dr. Tomanu in Svetecu; gosp. dr. Toman čitalnici naši ter razlagal trojni njeni namen. Predno so se gostje razšli, govoril je še Fr. Kraljič z iskreno besedo o napredku sploh in napredku národnem, čigar vesel sad so čitalnice naše, in najveselejši morebiti ta, da tudi med prostim narodom na kmetih so se začeli snovati ti narodni zavodi. Med zdravicami in govori razveseljevali so nas z lepim petjem zdaj domači pevci in pevkinje, zdaj vrlega g. mlinarja Škula tri domoljubne hčere, o kterih so s pohvalo „Novice“ v 38. listu govorile. — Tako, dragi čitatelji, smo radostni položili temelj čitalnici naši. Naj naposled še zahvalo izrečem g. Kraljiču, da nam je dobrovoljno prepustil v ta namen vse svoje sobe.

Iz Ljubljane. God Njih Veličanstva cesarja Franca Jožefa se je 4. dne t. m. v stolni cerkvi obhajal s slovesno sv. mašo, pri kteri so zraven načelnikov cesarskih, deželnih in mestnih oblastnij pričujoči bili tudi načelniki vojaški.

— *(Iz kupčijsko-obrtnijske zbornice.)* V seji 1. oktobra je na vlogo mestne županije kranjske: naj se tudi v Kranji napravi telegrafična pošta, bilo sklenjeno, da se v tej zadevi pošlje temeljita prošnja do c. k. ministerstva kupčijstva. — Poročal je odbor o „mlinarski postavi“ od leta 1814., deloma pa še zmiraj veljavni, rekši, da živo potrebujemo le postave o vodnih pravicah; ta naj se kmalu vpelje; ako to imamo, ni potreba več mlinarske postave, ker vse mlinarske razmere so vredjene po obrtniški, kazenski in občinski postavi. — Zastran ljubljansko-belaške železnice je bil sklep ta, naj se po deželnem odboru izreče deželnemu zboru zahvala za 5000 gold., ki jih je privolil za pripravljavna dela, in se pri zbornici ustanovi stanoviten „odsek za železnico“, ki ima nabirati pomočke in sklicevati druge važne možé, da se tako pospeši ta važna železnica. Izvoljeni so bili v ta odsek gospodje: V. C. Zupan, Jan. Winkler, Jan. Toman v Kamnigorici, Gustav Tönies, Jože Pleiweis in dr. Toman. — Ljubljanski zidarski mojstri so deželni vladi predložili načrt pravíl (štatutov) zidarske zádruge. Ta načrt je vlada izročila zbornici v prevdarek. Po predlogu dotičnega odseka, ki je natanko in obširno pretresal ta pravila, je zbornica izrekla, da se premalo ozirajo na poglavitne namene obrtnijskih zádrug, to je, na potrebni poduk v zidarstvu in na vzajemno podporo vseh udov na podlagi pravično naloženih doneskov, kar posebno namerava obrtnijska postava. Po tem načrtu bi imeli udje mojstri več koristi, in drugi družabniki več težav. Naj se tedaj pravila popravijo o glavnih točkah in tudi v drugih manjih rečéh. Pa tudi drugi predlog gosp. podpredsednika Horaka: naj se c. k. deželna vlada naprosi, da se ukaže zidarskim učencem pridno obiskavanje obrtniške šole po izgledu drugih obrtniških fantov, je bil enoglasno sprejet. — Posvetovalo se je potem: kako naj bi se v prihodnjič svetu naznanjale zborničine obravnave. Gledé na to, da zbornica ne zmore stroškov, da bi obširno razglaševala, kar se godí v sejah, se je sklenilo, da se sprejme gosp. Kleinmajerjeva prijazna ponudba, po kteri hoče kratke sejine posnetke brez plačila natiskovati v „Laib. Z.“, in da se naprosijo „Novice“ za isto prijaznost. — Da zbornica res slabo stojí z premoženjem, se vidi iz proračuna zastran stroškov prihodnjega l. 1867., po kterem je za to leto za vse potrebe odločenih 3629 gold. 65 kr. in med temi je še 1809 gold. 65 kr. namenjenih za poplačanje poprejšnih dolgov. Zavoljo tega tudi ne more zbornica skrbeti za to in uno potrebno napravo, kakor bi rada, temveč mora gledati na to, da se najpopred reši raznih dolgov. Toliko pa je gotovo, da se je začelo novo življenje v zbornici, ktera je životarila toliko časa.

— Deželni zbor kranjski se je že od leta 1862. poganjal za to, da ne bi dežela plačala tistih 61.893 fl., ki jih vlada iz deželnega zaklada terja za povračilo pognanskih stroškov (Schubauslagen) od l. 1855. do 1865. Zdaj je c. k. ministerstvo privolilo v to, da dežela ne bode plačala tega zneska, ki spada v stroške državne.

— Z velikim obžalovanjem smo slišali, da se je gosp. pl. Ed. Strahl zavoljo bolehnosti odpovedal deželnemu poslanstvu in tedaj tudi namestništvu v deželnem odboru.

— Bogoslovske šole se pričnó 15. oktobra; oglasovanja pri g. vodju in učenikih so poprejšnji dan.

— Deželnim našim strelcem je že naznanilo došlo, da se razpustijo.

— Preteklo sredo je prvi slovenski telegram iz tržaške straní došel v Ljubljano. Koliko let se je ugovarjalo, da to ni mogoče! Sedaj pa je prav lahko. Le ukaže naj se, pa je brž mogoče; taka bi bila tudi z domačim jezikom v kancelijah in povsod. Vse je mogoče, ako se le hoče!

— Gosp. dr. Skedl, zdravnik v Ljubljani, je 6. dne t. m. za vodenico umrl.

— Kolera nam še zmiraj prizanaša; v Krakovem in Trnovem jih zdaj največ zbolí; v bolnišnici za kolero je danes 5 oseb, ki pa se bojo kmalu ozdravile. Od 29. septembra do 6. dne t. m. jih je v okolici ljubljanski zbolelo 29, v okraji planinskem 37, žužemberškem 26, kamniškem 17, radoljškem 31, novomeškem 21, idriškem 10, kostanjeviškem 9. Po vsem Kranjskem jih je tedaj do 6. dne t. m. zbolelo 1087, umrlo 430, prebolelo 388, še bolnih ostalo 269.

— *(Pameten svèt o koleri.)* Hrvaški časnik „Sviet“ ljudém na srce poklada, naj se letos zdržijo uživanja mošta, ker ta pijača je nevarna sedaj, ko je toliko kolere po deželi. Zdravstveni odbor je ob enem se obrnil do mestnega poglavarstva z nasvetom, da se mošt v gostilnicah in krčmah ne toči. — Tudi pri nas bi bilo takega opomina ljudém in take prepovedi v gostilnicah treba, ker tudi pri nas je kolera po več krajih že raztresena, in je dobro znano, da mošt rad drisko učini in človeka po čevah grize: to pa je prva stopnja do kolere. Pametnim ljudém ni sicer treba tega prepovedovati; al kdor se s pametjo krega, ta se bo gotovo tudi s to prepovedjo kregal!

— Zavoljo pomanjkanja domačih zdravnikov za čas kolere, se je po nasvetu zdravstvene komisije c. k. deželna vlada obrnila do državnega ministerstva, naj poskrbí zdravnikov od drugod, in tako je deželna vlada dunajska razglasila te dni, da prejmejo doktorji po 5, kirurgi pa po 3 fl. na dan, ako se pokličejo na Kranjsko.

— Ker je dosedanji pevovodja čitalničin g. Fabjan že pred dvema mescoma stopil v krdelo deželnih strelcev, je odbor čitalničin oklicati dal, naj se do 20. dne tega meseca oglasí, kdor želí to opravilstvo, za ktero je 600 gold. letne plače odločeno, pa veljavno spriča, da je zmožen učitelj petja in vodja glasbe biti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Mir med našo in laško vlado je bil 3. dne t. m. podpisan; brž drugi dan je to dogodbo v Fiorenci oglasil 101 top. V 14 dneh bota cesar avstrijski in kralj italijski izmenjala podpisani pismi. Po tej dogodbi ostane laška meja, kakor je bila administrativna meja pod avstrijsko vlado; laška vlada plača naši v 23 mesecih 35 milijonov gold., in prevzame lombardo-beneški dolg z 66 milijoni gold.; nekdanja kupčijska pogodba med Avstrijo in Sardinijo se zopet vpelje za eno leto, da se med tem nova ustanoví; sekvestracija čez posestvo odstavljenih laških vladarjev se prekliče; železna krona se Italii nazaj dá itd. — Avstrijskim armadam, ki so dosihmal bile v laških trdnjavah, je že došel ukaz, da jih zapustijo. — Posebno prijateljstvo kaže pruska vlada laški s tem, da je v spomin letošnje vojske dala kovati svetinje, ktere bo podelila vsem laškim vojakom in prostovoljcem, ki so se bojevali zoper Avstrijo. — Po cesarskem sklepu od 4. dne t. m. je prestal obsedni stan na Dunaji in povsod drugod. Iz Dunaja in okolice dunajske so ta čas, ko je vladal ostri vojaški zakon, zaprli nad 1300 oseb. — Slavni podadmiral Tegethof ni več poveljnik avstrijskega pomorstva; nadvojvoda Leopold je zopet prevzel više poveljstvo. — Vojaška komisija v Wiener-Neustadtu, ktera ima preiskavati vojskovodje, ki so bili vodniki nesrečne severne vojske, je pripravljavno preiskavo končala. — Bravcem našim je znano, da, namesti da se kupijo marke za pisma, se morejo po isti ceni kupiti markani zamotki (koverti); s tem se prihranijo stroški za papir. Ker pa se včasih primeri, da po kakem napačnem napisu ali kako drugač se pokazí zamotek, je c. k. trgovsko ministerstvo z odlokom od 22. julija t. l. štev. 11.196 dovolilo, da se z naplačo enega novega krajcarja pokaženi zamotek zamenjati more z drugim novim. — Velik vihár buči zdaj po časnikih, ki za Avstrijo dobro mislijo, ker se sliši, da saksonski minister baron Beust utegne postati avstrijski minister vnanjih oprav. Mi ne verjamemo tega, da bi ptujec, ki je bil duša nemškega bunda, zagrizen zastopnik velike Nemčije, najhuji protivnik pruske vlade, se poklical na čêlo nove Avstrije, ki ima vso drugo pot nastopiti kakor je bila tista, ki nas je pogubila pri Kraljevem Gradcu! — Druga stvar, ktera pa ni vredna, da se toliko važna dela po časnikih, pa je ta, da so se kolovodji nemške centralistične stranke snidili te dni na Dunaji in pokojni reichsrath klicali na dan! Ali niso žalostne 5letne skušnje pokazale očividno, da ta pot nikdar nikoli ne pelje k sreči Avstrije? — Ministerstvo hoče namesti dozdanjih vladinih časnikov v vsaki deželi izdajati male liste po krajcarji in poseben vraden „oglasnik.“ — V vsem cesarstvu je umrlo že nad 40.000 ljudí za kolero. — 1. dne t. m. so v Trstu obsodili tiste roparje, ki so letos na reški cesti oropali poštni voz: enega v ječo za vse žive dni, druzega na 20, tretjega na 18, četrtega na 8 let. — Na Kandii bila je zopet huda bitka. Krščani, njih 7000, napadli so 17.000 Egipčanov in potirali jih do morja.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Skupnina računa meseca julija 2023 gold. 83 kr., 2 ces. zlata, 3½ križastih tolarjev in 8 dvajsetic. — Meseca avgusta so darovali sledeči gospodje: Zabušnik France, kaplan v Starem trgu 5 gld. 80 kr., Divjak France, kmet v Fravhajmu 2 gold. — V Kozjanski dekanii: Trijašek Drag., župnik v Zagorji, Zagorska fara, Sredenšek Ivan, župnik v Podčetertku, po 5 gl.; Vučajnik Marko, župnik v Prebonji, Sternšek France, učitelj v Kozjem, po 3 gold. — V Jelšanski dekanii so darovali: Pušavič Val., dekan, 4 gld. 30 kr., Dobravec Miha, kaplan, Mazek Karol, kaplan, vsi v Jelšanah, Brecelnik Janez, župnik v Krušiči, po 1 gold.; Vode Jožef, kaplan v Prezarji 70 kr., Eržen Ignac, duhoven v Golci, Teran France, kaplan na Staradu, po 50 kr. — V dekanii Kapla so darovali: Čuden Matevž, dekan v Kapli, 5 gold., Tavčar Andrej, župnik v Glinjah, Dobajnikar Simon, župnik v Svečah, Muden Simon, župnik v slov. Plajbergu, Kiršner Avgust, župnik pri sv. Janžu, Stangel Lovro, župnik na Rajdišah, Viser Andrej, kaplan v Kapli, po 1 gold.; Kotnik Jožef, zgledni učenik v Kapli, 80 kr., učenci in učenke kapelske šole 70 kr., Luka Vrabel, vulgo Blatovec v Svetinji vasi 20 kr. — Pri sv. Lorencu v Puščavi so darovali gospodarji in gospodinje, fantje in dekleta, šolska mladina, vsi v št. Lorenški fari, vsaka stranka po 5 gold., Simonič Janko, kaplan 5 gold., Kraner Jožef, učitelj, Čeh France, podučitelj, Glazer Jožef, Jakašič Karol, Ožbald Jakob, po 1 gld.; Sabati Ignac, Pušjak Jožef in Kašpar, Kuvarovič Jožef, vsi v Št. Lorencu v Puščavi, po 50 kr. — Venedikter Vatroslav, odvetnik in c. kr. bilježnik, Kaplar Jožef, c. k. okrajni zdravnik, Strucelj Oroslav, odvetniški vajenec, vsi v Kočevji, po 1 gold.; Jeran Jožef, dekan v Cirknem, 2 gld., Selak Ant., vikar v Novakah, Kristan Lovro, vikar v Otaležu, Kačin Andr., župnik v Sredbregu, po 1 gold. Člani Mariborske čitavnice 5 gold. Skupnina vseh dohodkov 2170 gold. 33 kr., dva cesarska zlata 3½ križastih tolarjev, in 8 dvajsetic. Za poštnino se je meseca avgusta potrošilo 42 kr., tedaj še ostane čistih dohodkov 2159 gold. 91 kr., 2 cesarska zlata, 3½ križastih tolarjev in 8 dvajsetic.

Opazka. Imena dariteljev prejšnjega računa. V Mariborski dekanii so darovali: Kostanjavec Jožef, stolni dekan, 30 gold., Velebil Karol, stolni vikar, 10 gold., Flek Jožef, stolni kaplan, 8 gold., vsi v Mariboru; Dreisibner France, župnik, Kasi Matija, kaplan, oba pri sv. Margareti pri Pesnici, po 6 gold., Treplak Jožef, župnik pri sv. Magdaleni, Cvetko France, župnik Holc Jakob, kaplan, oba pri sv. Barbari, v Slov. goricah, Simonič France, župnik pri sv. Križu, Pernavsel Štefan, župnik v Gamnici, Trafela Štefan, župnik v Celnici, po 5 gold., Breznik Anton, kaplan v Gamnici, Stiplavšek Val., kaplan v Celnici, Škof Juri, kurat, frančiškanski samostan v Mariboru, po 3 gold. — V Laški dekanii so darovali: Žuža Anton, dekan, 10 gold., Gregel Janez, Šavperl Dragotin, vsi v tergu na Laškem, Prekoršek Gregor, župnik pri sv. Jederti, Kveder Janez, župnik v Dolu, Žuža Janez, kaplan, Spenger Gregor, kaplan, Sorglehner Jožef, kaplan, Lesijak Kaspar, kurat, Vrečko Matija, župnik pri sv. Mavriciji, Jug Janez, kurat pri sv. Lenartu, Arzenšek Matija, župnik pri sv. Rupertu, po 5 gold., Hašnik Jož., župnik 1 gold., Stagoj Matija, župnik pri sv. Miklavžu, 3 gold., Gadina Martin, župnik pri sv. Marjeti, 2 gold. 75 kr. — V Kanalski dekanii so darovali: Volf Andrej, Volf Ivan Kriz., oba v Kanalu, po 2 gold., Strukelj Gregor v Gornjem polji 3 gold., Juh Tomaž, Brezovšček Andrej, Makarovič Andrej, vsi v Kanalu, Davčova Jožef v Deskli, Mercina Juri v Benšici, Košuta France v Lokovici, po 1 gold.; Pervajne Juri v Kali, Kragelj Janez v Leopi, po 1 gold.; Mader Jožef, Krašovec Štefan, Vogric Ivan, Kafol Valentin, vsi v Kanalu, po 50 kr., Vončina Tine, Vončina Urša, oba v Kanalu, po 25 kr.

(Dalje prihodnjič.)

V Mariboru 1. septembra 1866.

Dr. Matija Prelog, denarničar.

Kursi na Dunaji 9. oktobra.

5% metaliki 61 fl. 50 kr.	Ažijo srebra 126 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 67 fl. 25 kr.	Cekini 6 fl. 8 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 6. obtobra 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaške 6 fl. 98. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 10. — reží 3 fl. 40. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 45. — ajde 2 fl. 90. — oves 1 fl. 50.

Loterijne srečke:

V Trstu 6. okt. 1866: **5. 67. 30. 33. 29.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 17. oktobra 1865.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.